

ТОДОСЬ ОСЬМАЧКА

СУЧАСНИКАМ

УЗ

ТОДОСЬ ОСЬМАЧКА

СУЧАСНИКАМ

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО
КРАКІВ   1943   ЛЬВІВ

Редактор
Святослав Гординський

Обкладинка і титульна
сторінка С. Гординського

Друкарня Укр. Академії Наук, Львів, Постгасе 11.
Зам. 1092. — KZ. 40431.

ПРИСВЯТА

Коли я їхав у простір,
Що сніг гойдав, мов піну,
Гадав, що не побачу гір,
А вас... а вас зустріну;

Гадав, що око, мов стріла
Із луків непокірних,
Не досягне в гнізді орла
Серед лісів нагірних, —

А в ваше серце упаде
І розворушить нути:
Що вас, що вас, а не людей,
Шукав поет забутий...

Коли, блукаючи, мов тінь,
Або вигнанець бідний
В холодних сінях біля стін
Я прилипав безрідний,

І в двері стукав і горів,
Щоб наніч упустили. ---
Мені здавалося, що грім
Ламав підземні сили;

Мені здавалося, що я
До вашого б'ю серця, —
І під ногами вся земля,
Мов ниточка, ввірветься...

Коли я місто пробігав,
Голодний, до читальні,
А тлум у слід мені гукав
Слова сакраментальні,

І панночка струнка й легка
Назустріч виринала —
То десь душа моя в віках
Серед пустель ридала...

І, Музо, світе мій живий,
Де ніде душ нагріти,
Мені здається, що вже ви
І люди всі „бандіти“!..

Та все ж, мов крик із небуття,
Що в світ несе людина,
Ці відгуки мого життя
Лиш вам, лиш вам, Єдина,

Присвячую. прошу й молю:
Прийміть на теплі руки,
Ви, книгу скорбную мою
Народжену із муки!..

СКАРГА

Коли ще не шумів найвищий дуб у лісі
І спав у дзеркалі небеснім теплий став,
То я, неначе пугач в обгорілій стрісі,
Майбутнє чуючи, сучасникам кричав:

„Нащо ти викинув, сизохребетий степе,
Мене на трудний камінь вулиць городських,
Нехай би я сконав на обрії у тебе
У тінях трав первісних та густих,

І голова моя отам, як та могила,
Під хмарами лежала б у яру...
Нехай би в черепі моїм гадюча сила
Прогризла, щоб ховатися, собі діру.

Бо нині думи чорні і стожали
Гарячий мозок підняли в логві із дна
І з його кров тече на дальні далі
Туди, де кубляться грядущі времена:

І з сіл незнаних, горем різних,
Ви сунете на місто, мов пили стовпом,
До деспотів скажених та облізлих,
Що узяли над вами владу підступом;

Мов гади мокрі, лазите ночами
По сонних вулицях у затінках споруд
І сочите туди шпигунськими очами,
Де з вікон дихають і затишок і труд...

І, як чоло юнацьке вглядите в палаті
Нахилене у думках над столом,
Неначе яблуко на грядці пребагатій
В саду налите сонячним теплом, —

То, ніби слуги чорні Торквемади,
Його в тюрму хапаєте від дум та книг,
Аби лишилися над трупами громади
Советські іроди у пустках вікових!..

Як випаде останній мученик з в'язниці
На тихе кладовище, втоплене у сніг,
І об дроти трамвайні забряжчать зірниць,
Спадаючи за мовчазний тюремний ріг, —

Його ви вхопите, забитого без слави,
Закрутитеся з трупом на гробах...
І зорі і сніги полинуть в слід кривавий,
Як зірвані піски на вічних берегах...

В останнім хаосі лиш ваші жовті зуби
З вихрів блищатимуть в червоній млі
І залишаться тільки згарищ чорні купи
Від вас на спільній матері землі.

І чи мені вітати, гей, часи летючі,
Коли великий хаос будиться в віках,

Коли і небо висить у космічній кручі
Вже на останніх, змучених зірках?..

Я знаю це... хвостаті і стожалі думи
Гарячий мозок підняли в логві із дна,
Із його кров'ю ринуть безнастанно струми
На розрух і грядущі времена!“

Кричав я так без книг, без друзів і без дому,
І тільки з тюрем луни били по дроті,
А нині я вдивляюся у даль знайому,
Хоч і без лун страшних, але на самоті!

МРІЯ

Мотто: Нема в світі правди,
Правди не зіскати.
Нар. пісня.

I.

І Нарбут спав, як стало темно,
І книга на столі товста;
І підійшов навшпиньки демон
І в мозок нахилив уста.

Коли ж від його, наче п'яний,
Поглянув скоса на мельборт,
То на губах криваві плями
Окреслювали страшно рот.

Було і через місяць темно;
В лікарні Нарбут умирав,
І тут же на мельборті демон,
Уже змальований, стояв;

Оригінал же аж на шахві,
Усівшись на фоліант,
Грав на крилі, немов на арфі,
Сумний, напівцерковний кант.

II.

Але моя гаряча мрія
Ще кров із мозку не взяла:
Вона над озером німіє
На Україні край села,

Де рижий місяць від узлісся
В безодню озеро потяг
І очерет над ним піднісся
І бору з берега досяг;

Де плине хмара передерта
Аж об карпатський перелаз,
Не знаючи, що жде поета
Колишня мрія раз-у-раз;

Не знаючи, що без надії
Йому настане день тяжкий,
Бо скрізь навіки вже до мрії
Позападалися стежки.

III.

Але коли впаде в казарму
Поет конати в самоті, —
Вона стає, неначе мармур,
У піднебесній висоті,

І твір його бере під ноги
І за престол, і за хорал,

І дивиться на всі дороги,
Немов скривавлений Ваал.

Як би вхопити в духа злого
Велику книгу із-під крил,
І кинути на путь убогу,
Зірвавши найгустіший пил, —

Щоб там, де замрякають води,
Сльоза упала в осоку,
Тоді поет без нагороди
Зазнав би правду хоч таку!

ПІСНЯ

Несла із берега я воду —
Назустріч гнулася лоза,
А він, привабливий на вроду,
Пройшов і „здрастуй“ не сказав;

Я спотикнулася з водою,
Бо з серця виривався крик;
А він байдужою ходою,
Не оглядаючися, зник.

Чого ж, чого він так разюче
Не поміча мене ніде...
Чи не тому, що я ще учень,
А він вже сивий де-не-де...

Що сивину його я бачу,
Як срібний місяць навесні,
І що від неї ще заплачу,
Щаслива може, хоч у сні,

Коли погляне раз та й годі
На місце те, де я росла,
Де спотикнулася сьогодні
І вщерть води не донесла?..

СПОКІЙ

I.

І не шукав я взагалі
Ні щастя, ні добра, ні зла,
А тільки в тихому селі
Собі й поезії — тепла,

І серед хати у барліг
Знайшов зарите поросля.
І стіл без двох передніх ніг
Підпертий до стіни кіссям;

І на лежанці щось казав
Господар думці навздогін,
У замуrowаний казан
Спустивши ноги до колін;

І на печі над сухарем
Чадний гасник поволі гух,
І в мене горе вже старе
Уважнішало, ніби друг.

II.

„Ви не дивітеся, що гас
Мій догоряє на печі.

І сніг світнитиме до нас
Знадвору в вікна уночі;

А гляньте ось на кість мою,
Як ребра викинула вряд:
Її пробив би у бою,
Як би поцілив був снаряд...

І віршики у бліндажі
І я замислено складав,
І вже ж від щирої душі
Так Господа критикував,

Аж капітан од сміху мер,
Мовляючи: „Не погублю,
Бо я російський офіцер,
Шевченка вашого люблю...”

III.

І заревло із жил моїх
Чуття жорстоке, ніби звір,
І знов мене турнуло в сніг
Ще холодніший за Сибір...

Та не шукати у людей
Ні щастя, ні добра, ні ала,
І на землі уже ніде
У серце змучене тепла,

Бо люди всі на двох ногах,
Як і підпертий стіл без ніг,

Мені покажуть у хатах
І не кісям через поріг
Туди, де крізь вікно тини
Нагрілися від каганця,
У тих, що регіт старшини
За правду мають до кінця!..

БАЙДУЖІСТЬ

I.

Роботу мавши на увазі,
Зайшов я в хату по полях
І там з ноги на перелазі
Акаційову кольку тяг,
Аж вилізла якась рука
Істота з льоху, наче лис;
У неї там стирчала вата,
Де з ніздрями був ніс колись.
Поставила картоплю скраю
На переломлений патик:
„Заходьте в хату, я вас знаю,
Мені потрібний робітник!
Якраз на щастя і вечерея
Уже готова з новини...
Та стережіться у дверях,
Бо відриваються вони...”

II.

Ох, не шукай, харіто, квітку
Серед егейських чистих лон,

Що в келисі купав нерідко,
Жартуючи, Анакреон!

І нам до сонця вранці в роси
На обрій поруч не клади,
Бо в тім краю, де ходить босий
Поет, як тінь, проз городи,

Потрібні відра і картопля,
Мішки, мотуззя і льохи,
Акація, що нею топлять
І світять з печі на шляхи;

А пах твоєї квітки, Музо,
Нехай не плине у хати:
У хазяйнів нових над вусом
Немає чим понюхати!..

III.

І підступа жорстокий, дикий:
Лишайся сам і жди ворон,
Бо ти, хоч би у тебе з пикн
Стирчав таємний Гелікон, —

Однаково в душі байдужій
Тримав би звичай той святій.
Що на онучах, повних нужі,
Лишив між трупами Батий;

І може заздрий і нетязі,
Самотньому на цілий світ,

Кому на кождім перелазі
Стремлять кольки минулих літ, —

Той посадив би, як до воза,
До миски вкупі їсти бруд,
Аби у жмені ніс я носа,
Як ти тепер, на страшний суд!

НА ЗРУБАНІЙ АКАЦІЇ

Як друга вірного, тебе я покликаю,
Але не чуть луни з-за гір;
Лише зозулі, як у дзвін тугий, зітхають
Та, мов залізом, стогне бір...

Далекий бір на березі в добу гарячу,
Де Дніпр у степ, як лом, гримить;
На зрубаній акації я ледь не плачу,
Бо в даль далеку зве блакить...

Такі бо в тебе коси чулі й переплетні
Як це полегли листя тут,
Але під ними не кольки, а думи теплі,
Мов зерно в колосі, живуть...

Та, ніби блискавка вечірнє небо оре,
Давно на пальці бачу кров,
І почуваю на душі пекуче горе,
Що, може, й мрію проколов...

Бо, ген, про тебе й сонце у густій блакигі
Дзвенить-гуде красі земній,
Неначе над садком, що зеленіє в житі,
Важкий, бджолиний, круглий рій!

І ти, хоч самотна, у далечінь ваблючу
Десь віднесла комусь любов,
Акацію мені покинувши колючу
І на руці від неї кров;

Але іду туди, де місто, ліс і віти
І сповнений тобою світ,
Аби до каменю упасти й прикипіти
І твій поцілувати слід...

І підвестися і нести високим бором
У серці пах дівочих кіс,
І на устах від поцілунку сірий порох
І краплю безнадійних сліз...

Нести і слухати з важких лугів зозулі
Останній раз, останній раз,
Щоб потім не почути у душі знебулій
Коханням приспаних образ!

ДАНТЕ

(Монолог)

Свою любов, голубку швидкокрилу,
Давно я випустив на білий світ,
Аби вона будила сонце в морі,
Воркуючи ім'я святої Беатріче...
І сонце йшло, вело зелені ріки
На поводі блакитнім за собою...
Шуміли ріки і гриміло сонце
Великим світлом у небесну браму:

Беатріче!

Сади моя голубка пролітала,
Коли вони тривожно процвітали;
З садів моя голубка вилітала
Й летіла низько й важко над землею,
Бо квітування всі сади вронили
На крила чулі, крила невеликі...
Упала сивою моя голубка
З ваги тієї в чужину далеку
Й на вітер розкриває крила,
Й ворухить дзьобом, чорним від гарячки:

Беатріче!

І час іде незримо над землею
І до лісів холодну осінь простягає,
Неначе невблаганну темну руку,
Уже зривати листя — і на неї,
На ту голубку нещасливу,
Так само і скидати, і ронити
Як і весінній білий цвіт вишневий
На крила чулі, крила невеликі, —
Аби тепер мою любов сховати
І слово найдорожче, найсвятіше

Беатріче!

Нехай же ронить, засипає скарб мій, —
Найпершая травинка, що на гробі
Весною виросте, найпершим звуком
Прокаже радісно назустріч сонцю,
Що серце Дантове все ним же повне,
До Страшного Суда єдиним словом,

Беатріче!

Але Італія, що очі власні
Закрила копитом ворожих коней,
Немов повіками з товстої міді,
А власну мудрість горду і вельможну
Держить у щелепах своїх побитих
І на зубах сусідського собаки
Запінено з подвір'я показала, —
Італія, ох, слова не промовить,

Беатріче!

Коли ж оганьблений народ мій раптом
Заграє в судні сурми із-за Тибру,
Як перший півень проспівав...
І викине списи із чорних замків,
Як другий півень одгукнеться...
І щоб списи гули залізною стіною
Кругом Італії, мов бір альпійський,
Коли по всій країні загукають
Домашні птахи про схід сонця, —
Тоді Італія прокаже слово:

Беатріче!

І в цьому слові упізнає
Себе, моя прекрасная країна,
І заболить у неї серце гірко,
Що муками жорстокими вражала
Свого поета, бідного вигнанця,

Італіє моя!..

УТОМА

I.

Глибока осінь павутину
На берег тягне з-під млина,
Де перестояну калину
Ламає дівчина мала;

Гуде від ціпа жовта тиша,
Як у неділю дзвін в гаю;
А на кулі хазяйка рижа
Сорочку зашива свою,

І повідає, як надворі
Шуміла ніч вогнем з громів,
І цуценья коло комори
Вищало мокре у рові;

А комсомолець в ліжку любий
Зорив їй по-братерськи в рот.
Бо там були з металю зуби,
Рублів напевно на п'ятсот...

II.

А я, хоч маю вічні будні
І зморшки довгі на лиці,

І пробиваю кригу в грудні,
Аби скупатися в ріці;

І виглядає щохвилини
У мене з серця самота,
І наче в мертвої людини
Навіки сціплені уста,

Що їй не сниться ані сосна
На скандинавських берегах,
Ані, збентежена і млосна,
На Нілі пальма у пісках;

І хоч не заздрю тим на лати,
Що господині мов брати,
І не боюся ночувати
Із цуцням серед сльоти.

III.

Та, гей, закінчу я жорстоко
Останній молотити сніп
Аж розлетиться понад током
Розбитий, наче пляшка, цїп,

Та й повалюся на солому
У мертве безгоміння сну,
Аби забути і утому
І від життя луну страшну,

Що знов до сонця рижа курка
Співає вранці без півнів

І Марсій з краденого лука
У серце цілиться мені,
А бог поетів і героїв
Рахує у неволі дні
Без Муз, без ліри і без зброї
Калину носить у рядні!..

ВИГРАН

I.

Буря гонить, ніби хмару,
Сніг та галич із загат,
А назустріч їм із яру
Осокори гоготять...

Біля хати над обривом
Я дорубую віще,
Аж замет холодну гриву
Тріпає мені в лице;

Стогне. виє завірюха
Із-під стріхи з рогози,
А у хаті і задуха,
І весільні голоси;

Змерзло в мене серце й пальці
І темніє у вічу,
Що по холоді і праці
Існування волочу...

II.

Каламутна на відлигу,
Зграє чорная, не кряч,

Бо крізь вікна та їх кригу
Наче з хати чути плач:

„Ще як я не відав шлюбу
І за душу брав селян,
То в сільраді вів рахубу,
Приграючи на вигран;

А тепер дружитись мушу,
Розбивати волю вщент,
Щоб уже із мене душу
Не тягли на алімент...

І стоїть питання руба
Про життя моє сумне...
Гей, покличте дроворуба
Намалює хай мене!”

III.

Буря вдарила у стріху
Збила вивід у простір
І з хурделицею снігу
Кинула на осокір;

І його гілляка гола
Хилиться від тягару
І, розгойдуючи кола,
Ломить верби у яру.

А мене хоч і схиляють
Аж до самої землі

Без початку і без краю
Не розказані жалі,

Радісно над кучурганом
Я чекаю добрий люд,
Що ридає за виграном
І шанує творчий труд!

ПАШПОРТ

I.

Осінній вітер в лузі свище,
Вербу хитаючи тонку;
А я схиляюся ще нижче
Себе побачити в струмку.

Давно з чола у жінки думку
Не п'ю вже солодко крізь сміх
І, втомлений від поцілунку,
Не сплю у неї біля ніг;

Вона ж, коли ховає ставню,
Удосвіта ще тьма густа,
Не тягне у жагу останню
Устами знов мої уста.

Бо так мене побила праця,
Що свій і паспорт я подер ---
І всі бояться, мов вигнанця,
Мене самотнього тепер.

II.

Верба шумує на негоду
І перегукує сову
І губить листя жовте в воду
На свій відбиток та траву.

Я ж лясаю руками ноги,
Сухий ламаю очерет,
Роблю із його куці роги
І в річку кидаю вперед,

Аби моя подоба в листі,
Та ще й з рогами на чолі,
Плила, неначе чорт в колісці,
Що вчора виривав греблі,

Але, утомлений сьогодні,
Замріяний про дальний вир,
Очима блудить по безодні,
Де висять хмари, мов кушир...

III.

Пливи ж, пливи в холодній німі
По хвилі темній та сліпій,
А я по жовтім шелестінні
Піду у навздогін тобі

Туди, туди, де в یرло ріки
І дівка сходить з білих шаг
І думає: чи чоловіки
Цілують ноги у дівчат?

І, не злякавшись, подобизну
Мою розгляне у воді...
То я, то я водою бризну
На діву з берега тоді...

І, щось там прикре в неї зочу
Від чистих бризок на лиці,
Тоді вже пашпорта не схочу
Довіку у країні цій.

РОМАНС

Поволі звиває тумани
Вечірня зоря з висоти
І в полі високі майдани
Гучнішають від самоти;

Поволі темнішає поле,
До місяця сяє в росі
Та очі мої вже ніколи
Сльозами не блиснуть красі:

Покинули друзі безсилі
Мене умирати в степу,
Де вітер гойда на могилі
У житі довічну журбу;

Де сокіл мандрує під небом:
Несе мою волю кудись;
Де серце моє вже над степом
Не здужає крикнучь: вернись!

Поволі з вечірніх туманів
Земля, засинаючи, п'є,
Поволі до зір океанів
Життя відпливає моє.

ЕЛЕГІЯ

Коли без сили я і сліз ходжу
Та ще в чужій хатині
І автора коханого держу
І не читаю в самотині;

А слухаю годинника лиш дзвін,
Та ще луну його бездонну, —
Тяжкий, мов Каїн, підступає сплін
І думу підіймає сонну

З якогось темного кутка душі
Аж під ліхтар незримий туги, —
І бачу, як блищать тупі ножі
Знущань і дикої наруги...

І дума тягнеться, як здохлий гад,
Опівночі на темних травах
І світиться і гаситься стократ
В смердючих фосфорних загравах;

І серце завмирає і болить,
Що ще не знало в світі щастя,
І вічність пожирає кожну мить,
Яка і в зародку пропадає, —

Що всі шукання праведних шляхів
Й чола коханого в короні
Завмерли в випарах брудних горшків
І в драній свиті на соломі;

Що хочеться кричати з розпачу грудей,
Що в атрибутах рабства й бруду
Поетові назустріч кида день
Святого Каїна та Юду,

Що й люба книга не спасе від їх,
Бо із цигарки встане димом,
Коли поет під гук та сміх,
Похилиться в селі під тином!..

ПОВНОТА

Тобі молюся, сонце, боже вогнегроний, —
Триясна дивна квітко у світах без меж,
Ти пелюстки свої — дні круглі, мов корони,
По одному звиваєш і в безодні шлеш...

Вони і світять, і летять без гуку й шуму,
І землю овивають веснами нам знов,
І серцю надихають найтеплішу думу
Про невмируще щастя і одну любов;

І дякувати серце вже повік не втомне
І славою, і похвалою скрізь тобі,
Що ні один листок твій круглий не потоне
Останній у всесвітній прірві голубій!

ПІД КИЇВ СТАРИЙ...

Під Київ старий незглибима ніч
Прийшла непомітно степами, —
І тисячі в воду запалених свіч
Поділ перекинув стовпами.

І знизу безодня й безодня вгорі
Із синього холоду ночі
Жене за водою вогні в куширі
І жаб'ячим криком скрегоче.

Стихія небесна, стихія земна
Злилися в гармонію дивну,
Та місця між ними мені вже нема
Тақ само, як в людському плину...

Шукаю вночі я, шукаю і вдень
У місті великому серця,
Але обіймаю над кручею пень,
Коли дві безодні зіллється;

Мов дурень тоді я рдію в собі
І очі на схід повертаю:
Чи в сонце не впали, як тіні слабі,
Холодні безодні без краю...

Дівчата зичливі, чи навіть відьми,
Благаю хоч крихотку — серця,
Аби не зустріти на сході пільми,
Коли дві безодні зіллється;

Аби моє змучене горем єство
Взяло собі землю і небо
І зорі й вогні і жабине гніздо
Із рік та озерного степу!..

СУЧАСНЕ МІСТО ЛЖЕЯЗИЧЕ...

Сучасне місто лжеязиче
Мій дух відкинуло у тінь,
За те, що небо вічно кличе
Його на дальню височінь;

А люд, у злочинах упертий,
Ушанував мої жалі, —
І я, щоб з голоду не вмерти,
Пеньки корчую на селі;

Аби воли спочити з плуга
Ревли на той рік під бичем:
Бо тут у їх шаленна туга
З очей струмками потече;

А я ж сьогодні, я вже нині
Жадаю плакати, як віл,
Десь у захованій долині,
І від столиці і від сіл.

Але не маю сліз і змоги
Оплакувати супокій,
Який не тільки руки й ноги
Спотужнює завжди до дій,

А й душу, мріями живу ще,
Сповняє міццю — гнів нести,
Віддячити селу найдужче
І, може, місто заклясти!..

ШКУРА

Із хатини тії, що в гаю
Свої двері в поріг увалила,
Туди юність приніс я своєю,
Де з „губкому“, неначе на вилах,

Висне шкура мужицька в крові,
Червоніючи світлом різниці,
Абь гавкали пси у рові
І лящали із поля лисиці...

Серед вулиць стрімких, мов граби,
Пробігають в панчохах дівчата:
Білі ноги, а не голуби,
Вилітають з-під їх на Хрещатик...

Білі, білі та чисті ступи,
Мов лілеї, що випили воду,
Де скупалися вранці степи,
Як зоря відлітала від сходу.

Хто ж тоді почепив угорі
На дрючках, з батька репану, шкуру,
І мовляє, що то прапори
Так розмалла воля з-під муру.

Душогубця не бачить мій зір,
Тільки знаю: в юрбі він вирує;
Знаю — там приховався той звір,
Бо для кого ж то шкура парує?

Ох, дитинство моє від степів
Із мужицької вилите миски!
Я вже знаю, чого і синів
Українці не люблять з колиски;

І вже знаю, чому я не мав
І любови й приязні від неньки,
І чому мені місяць сіяв
На батіг, коли був я маленький...

Нині знаю, чому з городів
Мене гонять, мов пса, за пороги,
І чому з бунтівництвом рабів
Дикі очі я нурю під ноги;

Нині знаю: мужицький мій рід
Будить настрій в знайомого п'яний,
Тію люттю, що в мене з орбіт
Вибухає, мов з кілець вулкани!..

Що нагадують все, як степи
Вітром виють від гір до „губкому”
І ту шкуру у простір сліпий
Хилитають, мов здерту бикову!..

ПОРТРЕТИ

У кожного люду, у кожній країні
Були золоті віки...

Л. Українка.

І левиця вискочила з клітки люта,
І стало тихо серед колізею:
„Аве Цезар, морітурі те салютант!“ —
Приречений на смерть зустрівся з нею.

І коли у гладіятора із скроні,
А в звіра кров із-під ребра кипіла,
То гримів ввесь Рим від плескання в долоні,
Аж луни вили по далеких віллях...

І коли звияжці, світлі творчим духом:
Юнак Євшан, Свидницький Анатолій,
Хоч московським і повалені обухом
Конати в азійських націй долі, —

„Аве“ промовляли від душі всієї
Теж цезарівні, українській Музі,
То ніде їх не вітали колізеї,
Дивуючися зламаним потузі;

І коли їх слово стало хліб до праці,
Покуттям для дорогого гостя,

То комора наша, щедра для всіх націй,
Не має навіть і лихого гвоздя.

Їх портрети почепити у світлиці,
Ясніші за струмки в Карпатських горах,
Та ще з тих германців, що в чеки з темниці
Нас вирвали живих та теплих вчора...

Так немає цвяха в нашій хаті,
Бо хочемо, аби з культурних кублиць,
Що звемо: „Толстой смиренний в сонмі братій
І дід Аксаков серед довгих вудлиць“ —

Видізли московські юрмища весною,
Сумніші за виття голодне вовче,
Наше визволяти збройною рукою
Від нас і те, що нам потрібно конче,

І своє аби останнє „морітурі“
Ми проказали біля згарищ міста,
У той час, як блискавки з нічної бурі
Засвітять револьвер в руці чекіста!

ДО СТЕФАНИКА

Гей, шумлять ліси понад ріками,
Гомонять вони й над Славуюю,
А селани йдуть шляхом ораним,
У торбах несуть долю лютую,
У міста несуть, шиті каменем...

І на розі вулиць гострих
Зупиняються оскалені,
І крізь невимовний острах
Праці просять там на камені;

І хребти у їх оклякли,
Як дуби безлисті в інею;
Й не одна сокира з мряки
Горем блискає за спиною;

Хочуть силу вже продати
За кіло сухе, не дорого,
Бо ліси, поля і лати
З рук летять державним порохом;

Ждуть і ждуть вони понурі
Під плякатами, мов хмарами;
Наче сиві в тирсі мури,
Незруйновані татарами!..

Клекотять автомобілі
Та об тумби б'ють колесами,
І селянські на камінні
Давлять душі, наче пресами...

Нахиляються селяни,
Всі з благаючими рухами,
Поки місяць не повстане
Над замерзлими обухами!

Великий співаче селянського горя,
До нас озовися сьогодні з-за Збручу;
Пришли віщу думу до нашого поля
Пекучу, пекучу, пекучу!

Аби понад селами смертну потребу
Вона проказала до нашого люду,
І в давні літаври морозного степу
Аби заводала: „до суду!“

Щоб Гонта безсایною ніччю при зорях
Ножа із-під Умані витяг кривого
І кинув під хмари над степом до моря,
Збудивши народну тривогу.

Щоб линув той ніж усю ніч проти бурі,
Немов молодик, і горів над хатами,
Затоки морські освітивши понурі
Іржавими з неба зубцями;

Щоб всі ті селяни, що ждуть на роботу
Сокири звели аж туди, де ніж Гонти —
І гримнуть „совети“ на чорну колоду
Мов на гільотину віконті!..

ДЕЗЕРТИР

Не дай, Боже, в чужім краю
Згинуть у неволі...

Т. Шевченко.

Гей, на північній чорній чужині
Зима снігами землю покриває,
Гнуться вітами ліси до рік
Від ваги великої снігів,
Що на сосни та дуби лягає...

Сніги летять і порошать
Все по рязанському шляху,
Поміж ровами . путь пушать:
Ото Діброві-козаку
На далеку Україну
На Славутицю ріку.

А бір шумить, вирує бір,
Тріщать гілляки і верхи...
Утікши з армії рабів,
Діброва розгубив шляхи.

Вже третій день схилився в глід
На березі ріки Оки...
В онучах ноги без чобіт
І лізуть лікті у дірки.

А бір шумить, вирує бір,
З морозу лускає ріка...
Іде снігами сірий звір
І сумно виє по балках.

Кінець Діброва бачить свій
І вовкові казати став:
„І ти шукаєш, брате мій,
У полі смерти без хреста!..

І я не бачитиму днів,
Що колосками б'ють у степ,
Не наберу води з морів
У спеку бризнути на серп;

Мій односець написав,
Що все село вже — дим і прах;
Я ніч вітрами загнуздав
І мчав із муштри до Дніпра.

Шляхи ж московські та низи
Мені поплутали стежки...
Умру — то ти мене згризи,
Та не лиши мої кістки.

На щелепи візьми їх ти
Та й волочи їх — не в траву,
А на Славутицю пусти:
Я тихо в вічність попливу...“

І вовк завив; повіяв жах
На людську мову, на таку...

Стояло сонце на лісах
І було світлом на Оку.

А бір шумів, ламався бір,
Гули гілляки і сніги,
Людина ж мовила в простір
Уже з останньої снаги:

„Гей, будь голубкою з-за хмар
Ти, Україно, на ріллі,
Що котить кров свою, мов жар,
Із серця по важкім крилі,

За голуб'ят, що десь роти
Ворушать в клуні між кроков,
Аж доки заворкуєш ти
Про чисте зерно та любов...

І будь орлицею в лісах,
Неначе марища замчищ,
Що до гнізда несе крізь жах
Орлятам їжу з бойовищ...

І нам лисицею ти будь,
Що пробіга за ніч краї,
І роси струшує на путь,
Слідн стираючи свої;

А вранці до щенят гребе,
В глибоку нору, під душло,
І ссати віддає себе,
І кров добуту, і тепло...“

Голодний звір не вив тепер,
Бо впало сонце на ріку...
І козакові розідер
Хижак шинелю нетривку.

І аж до ночі ребра гриз,
Ламаючи в зубах громи,
А вітер в степ із ліса вис,
Мов прапори над трунами.

Впівночі ж вовк, як вогнеліт,
З кістками до Дніпра летів,
Зриваючи холодний слід
І тумани страшних снігів.

А вітер плакав на слідах,
Що зорі й сонце світять нам
Лише на рідних берегах,
Про що відомо і вовкам...

„ВЕ ВІКТИС”

Ну, що коли б чекісти знов до хати
Вернулися твоєї, Україно,
І вісті полетіли б під Карпати,
Що народженного ти сповивати
Собі поклала на натруджене коліно?

То він же в тебе встане нещасливий
І ранком вівці пожене у поле голе
І там будяк на себе схилить сивий,
Бо сонце спекою ударить в ниви
Шляхи посохлі, мов дуби важкі, поколе.

А вже, як день зведеться від криниці
І на вітрах полине лугом серед грому,
Твоя дитина прижене із пасовиці
Малі ягнята і старі ягниці
В кошару плетену й обідрану додому;

На його там чекатимуть жовніри
Московській, брудні, неначе в тюрмах ставні,
І вівці заберуть на віз залізний, сірий
Туди везти, де за Богдана сіли
Твої кати на наші стогни стародавні:

І там з овечої шерсті вартіві
Твоєму синові зігчуть халат тюремний
І в мури покладуть вночі цеглові,
Аби завжди там був наготові,
Бо може бунтом забунтує син твій темний...

А кров овечу виллють серед міста
В казарми, ніби кров Христову на Голготі,
Щоб напоїти і шпигá й чекіста.
Аби були червоні, як млоїста
Пожежа, що гамують нею сум голоті!

Так радуйся, мій рідний краю милий:
Як вирівняється твій син, немов тополя, —
Не пропадуть його духовні сили
В селі, де гною вирости могили,
Прибиті курявою жовтою із поля...

Шпигун, що кров овечу на помості
Серед казарми вип'є, ненажернодикий,
Прилізе звивами, але не в гості,
Твоєму синові на груди-кості
І з серця висмокче ненародженні крики...

Його ж самого кине у в'язницю
На цемент вогкий у халат за ґрати,
Щоб там він згадував свою ягницю
Та те, що думу, силу-бунтівницю
Не міг у серці соннім солодко приспати!..

Хоч ти й заплющила свої вже очі,
Аби не бачити, куди шляхи смерть стелить, —
Твою дитину на мазутнім клоччі
За Києвом, на смітнику внівнучі
Чекіст без права і без жалоців застрелить...

Із серця вдарить туга нестерпуча,
Рвучися з жахом із катівської пустелі,
Аж брама лусне впоперек скрипуча
І луни полетять, як буря-туча,
Щоб люди злякані не вийшли із оселі...

І будуть в землях чужини питати:
„Гей, що то там на сході стогне, без сорочки?“
І відповідь дадуть нові Пилати:
„Собі спромігся кулю в груди мати
На ріднім полі тихий українець мовчки!“

СЕМЕН ПАЛІЙ

„Пише, пише, та гетьман Мазепа
Та й до Палія листи“...

Нар. пісня.

„Здоров, здоров, Палію Семене,
Прибувай до мене,

А я тебе буду зустрічати,
Військо шикувати,

А як, сівши зі мною на лаву,
Поєднаєш славу, —

Україна й компанійське військо
Поклоняться низько!“

Їде, їде фастівський полковник,
Сонце рвуть підкови;

Мають, мають шлики, як вітрила
На вороних гривах;

Іржать коні й простягають морди
У Сеймові води;

А Батурин теє зачуває,
Брами відчиняє;

І Мазепа булаву з гербáми
Підносить над брами:

„Ушанував ти мою столицю,
Заходь у світлицю:

І килими тобі простелились,
Столи застелились!”

Ой, сів Палій з Мазепою поруч
У недобру пору;

Гей, ще й келих з винами-медами
Не торкнув губами,

Як Мазепа вже почав гукати:
„Бийте із гармати!”

Ой, випив же Палій аж до денця
Од щирого серця;

А Мазепа в долоні лунає,
Гайдукам звеляє:

„Шиком хлопці!” — і в чорнії лави
Козаки ставали:

„Тоді ж тобі, преславний Семене,
В столиці у мене

Україна й компанійське військо
Поклоняться низько,

Як у Сеймик Батуринаські брами
Вмочаться верхами;

А тепер же тобі тільки й шаня —
Жити з москалями!“

„Гей, Мазепо, славний наш гетьмане,
Не зверну я гору;

Як у тебе ще совісти стане
Вволи мою волю:

Нехай кінь підо мною вірний
Тоді буде грати,

Як но стане з кордону України
На шляхи прокляті“.

І Мазепа махнув булавою
На вікно зелене:

Компанійці грізною чотою
Вивели Семена.

— „Вези, коню, мене, нещасливий,
На шляхи запалі:

Не полину я у твоїй гриві
Як сокіл у хмарі;

Не уловиш гостру блискавицю
Копитом пекучим;

Не застогне степовая птиця,
Із гнізда летючи;

Не викличеш мені до двобою
Лицарів поляків;

Не потопчеш у крові їм, коню,
Золоті ознаки!“

І кінь ніби зрозумів цю мову
Та й почав іржати:

Бахнули всі попруги шовкові
На сідлі багатім; —

Упав румак, упав на коліна,
Озвались діброви...

Дарма кров'ю закипіли в піні
Лицарські остроги!

„І ти зрадив, коню мій могутній,
Палія Семена!..

Прийми ж, Сейме, Сейме каламутний,
Бо це кров нужденна!“

І шаблею перерізавав горло
Коневі в дорозі,

А сам крикнув до сердюків гордо:
„Поїду й на возі!“

ДУМА ПРО ЗІНЬКА САМГОРОДСЬКОГО

Сокіл в орла та й питається:
Чим же цей світ прикрашається?

Нар. пісня.

Ми Петлюру розоб'єм
На Україну жись пойдём...
На Україні добре жись —
Бсть что шамать, бсть что пить,
Красних девушек любить,
Можна й денжок нажить!...

Черв.-арм. пісня 1919 р.

Ой, хто то йде, ой хто то йде?..
Білоруси, білоруси...
А що вони несуть?.. А що вони несуть?
— На цілий світ свою кривду, свою кривду!
Якко Купала.

ПІСНЯ I.

Із-за гори та високої
Із-за лісу та дубового,
На степи, вітрами ковані,
Рано-вранці сонце випало
І, кашнувши над озерами,
Лине, світиться до заходу,
Аж долини стали гуками.
А на лузі Самгородському,
Понад річкою травистою,
Верби стогнуть і нуртуються.

І далеко, край левади аж,
Біля копанки глибокої,
Над відром не спочиваючи,
Дівчина сидить на купині.
Вітер косу їй розгойдує
І косниками черкається
Прохолоди полоненої.
А від неї між городами,
Вгору, поміж буйнолистими
Стежка холодками крутиться;
І плетінь до неї хилиться
Перевитий і березкою,
Й вудиною гарбузовою,
Із-за його видно вулики
І садок шумить розбурхано,
І зелений гребінь високо
Над солом'яною стріхою
Непорушно простягається.
Далі пшінка, потім соняшник,
А за ними льох мурований.
А на дверях, на відчинених
Чорний півень кукурікає.
Гуки топляться за річкою,
Між хатами, серед зелені.
Кожний раз від їх здригається
Дівчина смутна на купині,
І бурхає вітер дужче ще
І косниками черкається
Прохолоди полоненої.

Заскрипіла хвіртка з пасіки
І вклонився, усміхаючись,
Дівчині хороший парубок...
І вона звелася похапцем...
Був високий, очі сміливі,
І лице смугляве здовжене
Від усмішки прехорошої,
Ніби тоншало і кращало,
І сорочка, гарно вишита,
Аж просилася до дівчини
В пальці, чарами окреслені.

Д а н и л о:

Гей, в селі, найкраща дівчино,
Привітайте гостя зараз же,
Що ваш півень назвістовував...
Та не так, як ваша матінка
Спромоглася у господі вже, —
Бо в пекельну браму стукати
Я піду, не спочиваючи:
Нехай пустять відігрітися
Від цесвітніх лютих зашпорів.

Л ю б к а.

І чого ви не промовите
Слова добре зрозумілого...

Д а н и л о:

Гей, смутная Любко-дівчино!
Ніби мати ваші й сивії.

А говорять не до розуму:
Хто його зна, де й шукати вже,
Кажуть, воїна Зіновія...
Чи у лісі Лебединському,
Чи у полі Килиїмському,
А чи у яру холодному...
От і кажуть: серед ночі скоч
На гетьманський шлях Чигринщини
Та й нагни вербу дуплистую
Вітрові в чотири сторони:
Хай же Сокіл звідти вилетить,
Та й полине аж до гір крутих
Та й удариться грудьми-крильми
Там об мури Дорошенкові, —
Може камінь старосвітщини
Серця пташого не витрима
І камінним сірим гуркотом
Загримить у степ захмарений
І до тьми мужа-воїна
Та до пам'яті наверне там...
Може він прискочить огирем, —
І майне з подвір'я китиця
На козацькій шапці рубаній
У господу нашу бідную —
Й одиначку-дочку кривую
Щиросердним словом батьківським
Поблагословить і висвятить
На шлюб чесний між громадою
Чоловік мій, Богом суджений...

А до того нехай пропадом
Западуться в землю чорную
І стежки всі з перелазами
До дочки моєї в дворище
Перед кожним, кожним парубком...

Ніби серцем забігаючи,
За слова ще непроказані
І дізнатися жахаючись
Про найтяжче та негадане,
Дівчина мовляти квапилась —
І нарешті думку кинула:

Л ю б к а :

Не збагну я, нерозумная,
Вашого бажання щирого.

Д а н и л о :

Гей, смутная, Любко-дівчино!
Вже бо ристу не топтатиме
Батько ваш, Зінько прославлений...
Ряст його посох в Чигринщині
Певне років з півтора тому...
І нехай Зіньчиха сліпами
На Чигрин далекий дивиться, —
Не піду в ченці ніколи я
Ув'явати там під рясою
А візьму собі дружиною
Вас на руки молодецькії

І в керею під катрагою
Покладу в сухій отаві я...
І запахнете ви м'ятою,
Друголюбом і канупером,
І гвоздиком, і шальвією...
І, учадівши від пахощів,
Намиста вам одгортатиму
Від грудей, ніким неторкннутих...
І впаду між ваші перса я:
Щоб одно у щоку правую,
А другеє в щоку лівую
Тиснуло, немов долонями...
І нехай скарби державнії
Їдуть валкою великою
На гетьманський шлях в Чигринщину,
Я туди не гляну й на́кливо,
Косу вашу розплітаючи...
І нехай скарби закопані
Козаками під потоками
Чарами преречищаються, —
Не погляну і туди вже я,
Ваш мізинчик споглядаючи!..

Ніби яблука на яблунях,
Під сітками світлотканими,
Що рої над садом вішають,
Медові рої бджолині, —
Так на личку зарожівіли
В Любки відсвіти бурхливії

Аж із серця та глибокого
Аж із сорому дівочого,
Він бо з дотику коханого
Добрим полум'ям спалахує...

Л ю б к а :

І мені верзлося-снилося,
Що неділі ви купальської
Цілували небо чистеє...
І від подиху єдиного
Вашого там парубоцького
Над горою сонце сталося...
І осяяло і церкву нам,
І садибу нашу давнюю,
І криницю при акації,
І в тину ворота схилені
На стару широку яблуню,
І в дворі шпориш з курчатами,
І kota між ними сірого
Завороженого чатами
На горобчика дурненького;
І мою похилу матінку.
Що на призьбі придивляється
З-під руки до сонця теплого...
І мене ось біля копанки...
Та без батькового слова я
І без неньчиної радості
Не піду в катрагу з вами я
Соромливою дружиною.

Не зганьбую старосвітського
З вами звичаю козацького...

Д а н и л о :

Гей, немає батька вашого
Більше року межі нами вже
Та й я, більше не вагаючись,
Свисну, крикну поза селами;
Брязну срібними стременими;
Вдарю в копити дорогами,
Ніби в бубони клепалами...
І майну за сонце гривною
І на бір розкину з хмарою,
А під ними, замість блискавки,
Засвічу козацьку шаблю я...
І нехай і за Карпатами
У далеких землях бачено,
Що дитину вірну й щирую
Україна має давня...
І вона, моя сердечная,
У пекельну браму гемонську
Допоможе ще постукати
І зустріти батька вашого...
І коли коня козацького
Доля не дає покійникам, —
То на конях на диявольських
Серед ночі ми поскачемо.
І мене ви привітаєте,
Як свого нареченого...

А коли і там не стрінуся
З Самгородським сивим воїном,
То тоді вже не побачимось
Ми до віку віковічного!

Так промовивши, розгонисто
Переплигнув чорну копанку
І пробіг леваду впоперек
Тай пропав між верболозами
Понад річкою травистою.
Ну, а дівчина нещасная,
Там стояти залишилася,
І від сонця, що заходило,
Половиною чорнілася,
А другою червонілася,
Ніби кров'ю вся залитая,
І, неначе від неслітського
Тягару непереможного,
Що міститься тільки в сказанім:
„То тоді вже не побачимось
Ми до віку віковічного”, —
Непорушная звалилася,
В осоку під саму копанку.

А коли із степу синя ніч
Умочила руки смаглії
В золоті моря далекії,
Й відти витягла великого
Чорного щита прозорого
І, забризканого золотом,

Піднесла його над водами
І над сушею дрімотною —
У ліси Чигринські з полудня
Вершник линув конем кованим,
З неба бризки злотозорні
По щиту у поле капали,
Грали блисками з підковами,
Із підковами, що рвалися
Понад шляхом, над озерами,
Дичину в траві лякаючи.

ПІСНЯ II.

А мої курає свідомі кмети...

Слово о полку Ігореві

Самгородок спав у зелені:
Світова зоря втомилася,
В тумані над лісом кублилась;
І об вікна півні голосно
В сонці сталеними дзьобами
Із горища ще не стукали
І нікого не полохали.
Тільки в хаті аж край селища
І від степу не камінного
Світло з вікон на подвір'я б'є,
А в подвір'ї старосвітському
Міцно кінь до льоху прип'ятий
Вибиває ями чорнії
Копитами, аж по черево;
Піна з його тепла падає,

Наче сніг, шматками білими,
Потім знову ззмітається
Гривою важкою, довгою,
Ніби ріками падучими,
Що дві скелі обполіскують,
Двоє колін коня доброго...

Сивоусий козак в хаті, гей,
Біля столу обпирається,
В нього шабля, аж до чобота
Хиžo з брязком вигинається...
Револьвери біля пояса
І гранати три почеплено;
А на спину звисла китиця
З шапки чорної козацької,
Мов калини гроно повнеє
Із гіллям лягло обтяженим
Удовж грядки чорноземної.
Він мовляє словом-погуком
До господарки бентежної:

„Гей, Зіньчихо, жоно сивая,
Ще й дружино щировірная,
Відчиняй но скриню давнюю,
Сорочки давай попранії
У ставку на білім камені.
Що його пригнали лебеді,
Із вершини нам до берега...
Та буди дочку єдиную
Любку милу, чорнобривую:

Тут я з вами попрощаюся,
Попрощаюся й до гриви знов
Припаду, мов до орлиного
Точеного бурями крила, —
І шлях ляже порозбиваний
У ліси густі Макіївські”.

Важко віко відчиняючи
Скрині давньої дубової,
Жінка злякано питається:
„Ой, мій мужу невгамований,
Ти спішиш куди та квапишся,
Що й до столу не прихилишся,
Хліба й солі все цураєшся?..
Може скажеш, може вимовиш,
Де з Данилом ви зустрілися...
В яким полі, в яким вибалку,
Який вітер, яка птиця вам
Несла коні легконогії
Аж на ріднеє родовище”.
Гей, Зіньчихо, жоно сивая,
Ще й дружино щировірная
З сорочками швидче порайся.
Бо за мною три гонитви йде:
Щонайпершая від півночі.
А другая вже від Смілої,
А що третя великая,
То від лісу Чигиринського...
Козаки мої порубані

Простяглися там під соснами,
Мов дуби, вночі зlodіями
Сокирами з пнів повалені;
У їх рани нині ятраться,
На весь край наш недомучений...
Хто ж Данило твій небачений,
Ніч нехай розкаже темная,
Що на небі сяє свічами,
Та не свічами восковими:
Бо вітри їх не загашують
І дощі їх не затоплюють...
А я біг конем від ворога,
Вітер очі мені зліплював
Ще й сльозою їх затоплював
І вночі щонебудь бачити
Не давав ніяк спроможности!''

„Тату, тату, подивітеся
У вікно на наше дворище”...
Зашептала Любка злякано.
Вже давно вона зірвалася
Із постелі та дівочої,
До вікна припала гаряче
І очима видивлялася,
Вже й півні з-під стріхи кидати
Почали дзвінкими гуками
В світову зорю над горами.
Білий дим із неї вівся
На село і степ затемнений,

Любці косу всю осяяв він
І тих вершників, що з вулиці
Набігали в двір відчинений
Та й гули круг хати тупотом:
А в повітрі розпливався дим,
І від нього розвиднялося...

Гей, Зінчихо, жоно сивая,
Та ще й дочко моя милая,
Припадайте грудьми-персами
До долівки, в камінь збитої,
Та й лежіть до світла денного,
Бо, на нашу працю ласії,
Завалоки хижі з півночі
Оточили нас із окола
Та з надвору будуть кулями
Пробивати стіни ветхії
І мене... мене влучатимуть...
Аж як люди п'єзбігаються
Та й на вариво-видовисько,
Я поріг покину батьківський...
Бо як зараз, ріднії мої,
У ворожі лапи видастесь —
Осоромить серед дворища
Вас Москва, до вух запінена..."

А в дворі надворі гуркали
І свистіли дикі вигуки:
„Вихаді, бандіт, на уліцу
Не то — вигонім гранатамі..."

І упала Любка бідная
Перед батечком навколішки,
Як колись, було, маленькою
Припадала та й на Свят-вечір
Перед тихою лямпадкою...
Ой, упала та й прилякнула
І ридала, примовляючи:
„Рідний батьку, ясний соколе,
Бідную покинь осело цю,
А в оселі мене з ненькою...
Бо й двора я не сходила ще
І найпершої дівочкої
Не зносила ще сорочки я”.

„Дочко, дочко нерозумная,
Що ти змислила, що здумала,
Страшно мовивши таке мені!..

„Рідний батьку, ясний соколе,
Та нехай мені на голову
Нині ранком не роса спаде
Серед двору в нас із яблуні.
А наруга найчорнішая
Між жінками Самгородськими.
Ще аби хоч раз побачити
Знов Данила нещасливого...”

І хитнувся на ногах Зінько.
Ніби граб старий між липами
На просіці в лісі вовкому,

Як зачув у себе в корені
Дзвін заліза, змаху вгачений:
„Та не єсть бо ти могутнього
Роду роботящого дочка;
Тільки єсть бо ти підкинута
Від вовчиці сучка лютая
До порогу дому нашого,
Що вкусила різом-іклами
Ти мене за серце батьківське
У таку годину прокляту!“

Та й узяв Зінько з-за пояса
Револьвера та німецького,
Серед хати ляснув пострілом,
Дим клубком у стелю вдарився
І розвісив пасма довгії
Аж на діл згори від сволока.
Ними вкривши Любку вбитую.
А Зіньчиха занімілая
Над розчиненою скринією
Як поглянула, як охнула
Так додолу й поточилася
І осіла, коливаючись,
Біля ніг дитини вбитої.
Так і птиця міцно кигтями
Як їй очі повиколоють,
Ухопившись за обапола,
Хилитається й вимахує
Проти вітру кволо крилами.

А в дворі, надворі вигуки
Та іржання коней змилених
Ранок лунами полохали.
І Зінько вчував напружено
Їх у серці збуренім своїм.
Кожний м'яз його натяжений
Нервами дзвенів у відповідь,
Ніби мідь під тяжким молотом...
В його ж очі розгорялися,
Ніби води чорні блисками,
Що на дні проваль обтінені
Лісом, з прадідів незайманім,
І що ловлять в небі ясному
Всі сліди, орлами креслені,
І тримають в себе в дзеркалі...
В його очі розгорялися
Не сльозою, тільки силою:
Бо як би сльоза зірвалася
Та йому на груди різьблені, —
Вибухли б вони від розпачу...
Він стояв отак за стінами,
У руді гранату стиснувши,
Револьвера у другій руді,
Бою грізного останнього,
Неминучого чекаючи.

Враз зіпнуло страшно хатою
Від лежанки, аж до сволока:
Вікна з лутками. як з блискавки

На вогні вдуло всерéдину...
Біля Любки впала нáвзнаком
Мати закривавлена її...
Коси в неї простелилися
Склом побитим пересипані
Під рознесеними рямами...
Це Зінько у мить єдиную
Зочив оком розгаряченим,
Бо стіна знадвору зірвана
Геть із призьбою високою
Вже на його впала з грюкотом
І в густій сховала куряві
Під колодами та глиною.
І харцизи разом рушили
У пробій важкий, задимлений
І тягли із скрині чорної
Сорочки жіночі білені,
У полотнах довгих плутались,
Серед двору в порох падали...
Тільки ось стіна підводиться...
А з-за неї, весь закурений.
Став Зінько на дошку зламану;
З луку легіт линув ранковий
Ворушив його чуприною,
А із лоба, із розбитого
Кров текла, з землею змішана.
Ніби в того бика гнівного,
Що розсунув рогом глинище...
І махнув Зінько гранатою:

Руки й ноги розліталися
По дворі, як пил від вихора...
Голова ж одна відбитая
У гнилі ворота вдарила,
Вони впали й розломилися,
Тільки й сам козак поранений
Поточився і під яблуню
Зліг, непаче тяжко втомлений.

А години опівденної
Із байраку Самгородського
На гетьманський шлях Чигринщини
Добрий кінь козацький вилетів.
На розпущеному поводиті
Деревина довга мётлялась:
То об землю зачеркалася,
То летіла разом з гривною
Над конем, мов чорна блискавка.
Кінь звернув до неї голову
Аби персами нагнатися
На село десь перелякає
Чи на байрак нашорошений,
Пролетів і зник за обрієм...
Тільки довго ще гетьманський шлях
Стугонів від тупу дального
І гарячий порох сипався
З нехворощу придорожнього.

ПІСНЯ ІІІ.

„Никла трава жалоцями, а дерево з туги
к землі прихилилося“.

Слово о полку Ігореві.

Місяць плине вагом-повагом
У глибінь блискучу, темную,
Ніби риба дивна круглая
В сітку впала океанськую
Та й провадить водами її
У безодні неміримії...
Місяць диха над Черкасами
І над „допром“ проясняється...
Він стоїть в каміннім панцирі,
Скалить ґратами до місяця
І багнетами до города,
Коли той вогнями кліпає
Чи то сонцем обливається,
Мов Балкан в степу Дніпровому
Ранком водами гримучими...
Гей, в'язниця ця новітняя
Під землею має вогкії
Вземлища все глибочезнії,
Що напружилися дугами
Кам'яними неохопними...
Дуги тяжко напинаються,
Щоб не луснути й не бахнути,
Бо держать на чорних вивихах
Тягарі страшні, несвітськії,
І в діл мокрий думи вдавлюють.

Зв'язаний в одному землищі
Ранений Зінько помучений
Клякне на холоднім камні.
Тьма без вікон. Вогкість темная
Б'є по тиші зверху краплями
І гудки до неї з пристані
Доторкаються знесилені
Крізь земні великі глинища,
Та ув'язнений не слухає:
Ліва нога перебитая
Мозок в черепі розпалює
І йому таке ввижається:
Із долини чорная гора
Підвелася чорним гостряком;
Та ріка на неї вдарила
Й розколола хвилями її
І на части дві розсунула,
Що на тому й цьому березі
Страшно й дико зачорнілися.
Води рушили із клетотом
Між утвореними горами;
А на хвилях на запінених,
Появився білий корабель
І спинився непорушно там,
На могутній ніби котвиці.
Палуба була застелена
Густо шаблями кривавими.
А на боці, де перенчата.
Був мішок, пашнею сповнений.

Любка брала в решето її
І над шаблями зловісними
На току неначе віяла,
Не полова ж одвіталася,
А ворони чорні пурхали
І крутилися над водами
І сідали знов на палубу,
На шаблях і поміж ними скрізь
Дзьобати пшеницю віяну.
І від вороння страшеного
Корабель, мов гроно чорнеє,
Потопати вже поволі став.
А згори Зінчиха криками
Обзивалася, благаючи:
„Птицю з корабля зганяй мерщій
І нехай світи облігує...
А сама, сама до берега
Прибивайся, дочко, веслами,
Бо двора ти в батька рідного
Не сходила, не стоптала ще...”
І вся птиця завихрилася
Й небеса кипіли крилами...
По воді плило вниз решето
Та із хвиль вставало чэрвоно, —
Ніби місяць кров'ю вимитий;
Корабля ж і Любки не було...
Дико лунами галаснула
Сива мати поміж горами
І в ріку на скелі охнула,

Де жадібно кров розбризкану
Ізлизнула хвиля мутная.

Тут, із себе стогін видавив,
Пам'ять проясняючи, Зінько;
Стогін видавив та й вигукнув:
„Де ти, смерте лютая моя!
Над моєю стань в'язницею
Та й удар об мури мурами,
Привали, засип гніздо старе, —
Серце бунтівничеє моє,
Щоб завмерли в йому ріднії
Звуки осуду катуючі!..“

Тулуба підвів гарячого,
Головою в камінь вдарився
І назад він перекинувся...
І мовчання знов у вземлищі
Натягло незримо в цémentі
Струну точену, таємную.
І прийшла Зінькові відповідь
Та й від смерти тії лютої
Відчинилися у вземлище
Чавунами двері кутії, —
І ввігналися і вскочили
Слідчі, сповнені жадобою.
Їх було чотири: мигали
Шкур'яним коротким одягом,
Ніби змії поміж скелями
Чорним холодом до місяця,

Коли спинами округлими
Та м'ясистими погойдують.

С л і д ч и й:

„Гей, нещасний та знеможений,
Чи ти чуєш і чи бачиш ти?“

А Зінько, назад відкинувшись,
На руках тримався випнутих,
Мов дзвіниця з дуба давнього,
Що від бурі похитнулася
І за два стовпи вхопилася,
Щоб кріпити над огорою,
Як із неї дзвін лунатиме.

З і н ь к о:

„Вже ж я бачу, що нещаснії
Привиди мене покинули,
Ви ж прийшли із мене витягти
Обгорілу душу муками“.

С л і д ч и й:

„Гей, бандите, Зіньку зборений,
Не прийшли сюди по душу ми:
Принесли тобі опівночі
Опрощення за всі злочини...
Тільки зараз нам, не криючись,
Розкажи усе по совісті:
Хто тебе підбив на виступи

Проти влади та й советської...
З ким містечка ти підпалював,
З ким степи ти перехрещував
Копитами й кулеметами?"

З і н ь к о:

„Мабуть краще повикручуйте
Ребра в мене всі дугастії,
Щоб із ліктів ваших кров моя
Відривалася краплинами,
Як у пса із морди мокрої
Рідина додолу капає, —
Та повік не сподівайтесь,
Що Зінько катам товариша
Може виказати й видати!..“

С л і д ч и й:

„А візьміть його під чоботи
Хай свого іначе голосу
Нам покаже молодецького,
Отаманського, козацького!..“

Та взяли його та й мучили:
Два у спину обпиралися
Коліньми і руки рубані
Вивертали, ламлячи назад,
А другії два, засапавшись,
В чорну рану закаблуками,
Мовчки, зуби скалячи, товкли;

Кров з ноги на стіни бризкала,
Й на халяви поваксовані
Цих суддів з глухої півночі...
А Зінько під ними, витягшись,
Зуби вціпив жовтії свої
У краї товстого цементу,
Що стирчав там із вибоїни;
В його жили в шиї видулись
Та й уперлися у щелепи,
Крик страшений щоб не вирвався,
Від якого й камінь тріскає.
Тільки вземлище розкотисто
Гоготало, як загонили
На той світ життя незламнеє;
Так і явір на Полтавщині
Диким вітром розхилитаний
Ще за шведчини колишньої,
Страшно стогне з ґрунту гуками,
Все коріннями бугристими,
Мов ланцями стопудовими
І під наші битії шляхи
Густо кров'ю позаливані...

З і н ь к о:

„Гей, пустіте, муки витримать
Не здолаю до останнього!”

С л і д ч и й:

„Не здолаєш.. ну то спільників
Видавай нам і виказуй нам...”

З і н ь к о :

„Підведіте, я вже викажу...
Так, вже легше... О, проклятая
Ти, години смертна моя,
Нащо випхнула на світ мене
Та й із неньчиного черева,
Нарекла й пустила з реготом
Українцем, не людиною!..“

С л і д ч и й :

„Говори нам швидше викази,
То сконаєш не під муками...“

З і н ь к о :

„Почекайте, не хапайтеся:
Все скажу, усіх я викажу...
Дерева шептали радісно
На лугах із білим місяцем,
А село їм обзивалося
Від просторих църин співами,
І високі луни стукали
У верхів'я гір над ріками,
Що йде воля, воля з півночі
Та несе пшеничний сніп важкий
На подвір'я люду бідному...
Перевесло сяє з золота,
А всім землям видимо його.
Перевесло буцім скручене.

Під гарячим сонця ободом,
Міцно згодою народною...
Хто ж до нас прийшов сподіваний,
І зробив він довгожданий що?
Позривали ви нам дворища
Начиннями розбишацькими
І забрали хліб горьований
Та на північ попровадили...
А, щоб видно їхати було,
Наші села над дорогами
Підпалили на всі сторони
І звели над ними полум'я,
Ніби паруси розпущені
Над човнами обгорілими,
Що пливуть в країну розпачу,
Де нужда цвіте убивствами...
Знову мій народ похилений
В себе в хаті під одвірками
А круг столу зайти дикії
Тучним брашном живляться його...
Тільки чуєте... над горами
Час іде шляхами вічними...
Він запліднений стражданнями
Всього люду українського...
І прийде ще нам народиться...
Крик могутній народженого
Несподівано почуєте —
Горе вам тоді, мучителі!"

С л і д ч и й:

„А, ну, ще собаку битую
Простягти на мокрім цементі!..“

З і н ь к о:

„Ви забрали сили сильнії,
То возьміте і останнєє,
Бо ще викажу нехотячи
Когонєбудь на катовиську!..“

І обличчя страшно викривив,
Зуби стиснув з тяжким стогоном,
Аж піт виступив краплинами
На чолі, як віск, пожовклому...
Харкнув кров'ю та на слідчого
І обляпав поли одягу,
А сам, нею захлигаючись,
На підлогу впав, задушливим
Кашлем вземлище сповняючи.

С л і д ч и й:

„Ах, зараза!.. Так ти викусив
Язика свого смердючого...
На ж проглинь за його другого!..“
Та й ударив він лежачого
Револьвером в рот скривавлений,
Зуби виломив переднії,
Увігнавши зброю литую
Аж по ручку дерев'яную.

Глухо постріл в роті вибухнув
Руку правую Зінько підняв
До обличчя, до розбитого
І навіки непоборений,
Він затих на сірім камені.

Місяць пліне над Черкасами,
Ліхтаря спустивши круглого
На глибоке дно Дніпровеє:
Придивляється, що робиться,
Хвилі ним чого освітлені
Б'ють у двері степу сонного:
„Одімки нам двері вічної,
Ми твої смутні возвісники
Вісті несемо невітшні:
Знов підземні прірви темні
Лунами гудуть тюремними,
Під темницею у вземлищі
Сина знов твого скатовано,
А його румак з Чигринщини
І розшорений і втомлений
Все ірже до України сам:
Та йому не обзивається
Із лісів братерським гомоном
І Данилів окульбачений”.

А степ спить і диха широко,
Та не знати і не відати
Чи він сонні бачить видива?..

ТИША

З роману „Чичка Свирид“

ПІСНЯ 23.

1.

Настали Пётра тихо так, як треба,
Мисливці не брели у пшениці
Й вони росли, стеблилися до неба,
Розплоджуючи у ярках зайці;
Але вода кривавилася тепла
В ріці і зарічках у осоці:
Диміло із рушниць на людські жарти
Так, ніби світ лише був кулі вартий.

2.

Хвилин із п'ять вороні під крило
Від Києва до скитської могили
І там вітряк схилився на верло,
Неначе вершник на коні без сили;
Під ним турецьке просо поросло,
Перій, козельці і Цетрові жили;
Між ними догнивали шалівки
І дах, немов струхлявілі кістки.

3.

І тут же під верлом видніли жорна —
 Важенні вріши у густий перій,
 У їх із дірки виткнулася чорна
 Пташина вже у неживім пері,
 Хвостом угору; та і тут моторна
 Березка обвила його в журі
 І дзвоник почепила зверху білий
 Щоб небеса чутливі не смутніли.

4.

І скрізь... дивися чи, візьми, засни: —
 Жита клекочуть, пшениці і вівса
 Високі й соковиті, мов ясний
 Далеский бір, що на Волині зівся;
 Двірці і села в розкошах весни
 Потонули; лише десь від узлісся
 Встає на паротязі свист і дим
 І блискає дзвіниця золотим.

5.

Над всім похилий корпус на могилі,
 Забутого у полі вітряка,
 Уже, напевно, у останній силі
 Над обрієм зеленим замряка,
 Бо людська постать у безодні сині
 Поволі з його німо виника
 І простягає у безкрає руку,
 Мов хоче зупинити там розпуку.

6.

Повітря і безхмарні небеса,
 Забризкані пташками, ніби зерном,
 Рілля, весіння ласка і краса
 Між грушами зеленими і терном,
 І сонце, що без руху нависа,
 Розкинувши простори широченно
 Аж до гірських надокоеанських чат,
 Від руху людського спинилися й мовчать:

7.

„О, вічносте, як би у люду мова
 Згубила геть до одного слова,
 Як губить листя восени діброва
 В ріку таємну, мов нічна сова;
 І назва лиш твоя ця двоскладова
 Лишилася у мрії ще жива, —
 Вона гриміла б, ніби канонада,
 Де космос устає і космос пада...”

8.

І мрія щоб моя у блискавках
 Світи розбила справді на орбітах,
 Як часом у жнива на колосках
 Молотяться хліба від спеки-літа,
 То ти б, неначе гетьманська тоска,
 Що дуба залишила в заповітах,
 Однаково з безодніх висла б дір,
 Страшна з зірками і страшна без зір.

9.

І темна всьому, всьому й немірена!
 У мене ззаді сестри і брати
 Кричать на розмальованих аренах,
 А разом з ними і людей гурти,
 Щоб і Шевченків з Кобзаря Ярема
 Ставав державного візка тягти
 З подушками крикливої старинки,
 Що їй уже підносив він патинки.

10.

І через те на всю свою снагу
 Я підіймаю в грізне небо тугу,
 Що вже пора в таку добу глуху,
 Ярмо на шию брати, як заслугу;
 І забувати книгу, і суху
 У неї на сторінці квітку з лугу,
 Бо я люблю їх дико взагалі:
 Над всі країни і пролетарі!..

11.

Іду... А ти, о, вічносте, спереді
 Без зір, без руху, поклику і тху,
 Мов армія, полегла при багнеті,
 На власну заморожену жагу,
 У загадковім, ніби ніч, наметі,
 Що гне рабові з радуги дугу...
 Ти тлум о, вічносте, ти тлум зразковий,
 Бо ти є дух покори і прикови!..

12.

До тебе я і мрію понесу
 І посеред мільярдів згаслих років
 Тобі в простори виплачу сльозу
 А з неї вийдуть три стовпи високі
 І зверху вежа й східці аж вниз
 І вікна вгору готикою стокі, —
 І творчістю своєю в вежі тій
 З тобою, вічності, звезду я бій...

13.

В тобі, неначе в царстві океану
 Держатиметься вежа — мій гігант,
 Хитаючи себе, мов тіль титанну,
 Чи то водорослину, чи канат;
 І тьма віків, спадаючи до тану
 Проз кришталеві лінії і лад,
 В собі нестимуть розпач, а не змогу
 Внизу дістати східців і порогу!

14.

І, гетьманів замучених тоску
 Здавивши у кімнаті, в верхній вежі,
 Я об сухую лутку і слизьку
 Сам груди розвалю собі бентежні;
 І серце витягши, немов важку
 Сліпучу головешку із пожежі,
 Тобі його я в темряву німу
 На тріпотній долоні підйму.

15.

Воно з руки потужної моєї
 Із тьми утворить світляне кубло,
 В якому я і всі мої ідеї
 З ним станемо за центр і джерело;
 Проміння ж випростається, мов реї,
 На тому кораблі, що не було;
 Але по їх полізуть на всі боки
 Не моряки, а міліардні роки.

16.

Тоді я в прірву серце нахилю,
 Воно мине за мить простори часу,
 (Як осяває блискавка ріллю
 Посеред ночі гупої відразу)
 І упаде на східці з кристалю,
 Проз вежу пролетівши, мов по пазу,
 І там, як безвісті страшний кораль,
 Світитиме у вічність до проваль...

17.

А сам з вікна схилюся, ніби пити
 З готичного і срібного вікна, —
 І так з грудей, мов чавунові плити,
 Спливе планета — крапля не одна, —
 І полетить у рух несамопитий
 На східці аж до вежиного дна,
 Де сонце їх прийматиме краями
 Аби безодню сповнити вогнями!

18.

Та горе, горе — давній Пелікан!..
 Тебе ніяка мрія не начинить,
 О, вічності, о, синій океан,
 Так само, як і тінь мала з піщини,
 Занесена з морів на чорний лан,
 Який із тебе випав без людини,
 Що вже аж потім від твоїх основ
 На йому тчеться травленням та сном.

19.

Вода морська, що в глечуку в полоні,
 Колись носила кораблі віків
 І раз-у-раз хлюпоче на ослоні,
 Зачувши грізний ураган з морів;
 Але посудині вітри солоні,
 Незрозумілі і до черепків,
 Коли воді у море відбігати,
 Аби про глечика вже й не згадати.

20.

І через те мій дух усе тремтить,
 Як полонена водяна стихія
 У тому тілі, де єдину мить
 І пробуває й творить людська мрія
 І добачає, як дзвенить, кипить
 Сонцями, вічності, твоя озія,
 З якою злитися завжди бажа
 Незаспокоєна нічим душа!

21.

І разом знає, що пресвітлі речі:
Земля і сонце, місяць і зірки —
Лише свідомість глибу порожнечі
Хоча і чорної, немов круки;
І кожне сонце, мов хлібина з печі
З лопати скинута на рядники,
Є свіжа думка дивної істоти,
Що зветься „вічністю“ серед людоти.

22.

— — — — —
— — — — —

23.

Тому, о, вічносте, єдиний творче,
Мінливого, як привиди, буття
Нехай прялине від гудків доконче
Не пісня дівчини, але виття
Ненаситне і невгамовне вовче,
Що ним прощається без каяття
З поетом тлум, або земля безкрила,
Бо ти о, вічносте, духовна сила!

24.

І небо, наче жорна угорі
З невидимим, але пекучим валом,
Та з тулкою гарячою в дірі,
Що з центра виглядає нам кружалом,

Притиснуться тісніше до землі
Живих молоти черв'якам на сало,
А з мене вимолоти волю й рух
І краплю вічності, мій творчий дух!..“

25.

Табун гусинний з обрію прилинув
Над вітряком у марева полів,
На крила взявши, ніби і людину, —
Бо стало тихо в надвечірній млі;
Лише здригалося аж у вершину
Все небо на стривоженій землі...
І світ стояв, неначе у знеможі
Мандрівник на розпутищі-дорозі.

26.

А степ у зорянім безвітрі весь
І колоском, і кожною травою
Пив тишу з нашорошених небес,
Сповняючись космічною вагою,
І слухав капання роси з берез
У рогозі за тихою рікою,
Де жовтий місяць на шляхи страшні
Гнав босу дівчину в густій пашні,

27.

Що, перебігши хутко межу в житі,
Попростувала на смутній вітряк...
І відти крики враз несамовиті
Загвалтували дикий переляк...

І страшно замовчали, в тишу вриті,
Аж, бомбою неначе, степ набряк...
І стало знов, як у безлюдній залі,
Лиш місяць лився на далекі далі!

ЗМІСТ

	стр.
1. Присвята	5
2. Скарга	7
3. Мрія	10
4. Пісня	13
5. Байдужість	17
6. На зрубаній акації	20
7. Данте	22
8. Утома	25
9. Вигран	28
10. Пашпорт	31
11. Романс	34
12. Елегія	35
13. Повнота	37
14. Під Київ старий...	38
15. Сучасне місто лжеязиче...	40
16. Шкура	42
17. Портрети	44
18. До Стефаника	46
19. Дезертир	49
20. „Ве віктіс“	53
21. Семен Палій	56
22. Дума про Зінька Самгородського	60
23. Тиша	90

